

Дејан Томић

СРПСКА БОЖИЋНА ЧИТАНКА

Дејан Томић
СРПСКА БОЖИЋНА ЧИТАНКА

Издавачи
КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА СРПСКОГ НАРОДНОГ ВИЈЕЋА
Подгорица
НАРОДНО ДЕЛО
Београд

За издаваче
др МОМЧИЛО ВУКСАНОВИЋ, председник
ПРЕДРАГ КОВАЧЕВИЋ, директор

Уредници
БУДИМИР ДУБАК
ВОЈИСЛАВ НЕСТОРОВИЋ

Уредник илустрација
др ДАНИЛО ВУКСАНОВИЋ

Корице
Рождество Христово, фреска, живопис је рађен 1999. и 2004. године
у храму Успења Пресвете Богородице манастира Тврдош
(Одобрио и благословио архимандрит манастира Тврдош, јеромонах Саво)

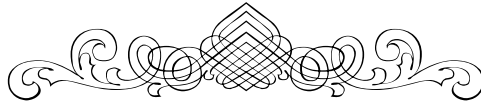
ISBN 978-86-6150-052-7

НАРОДНО ДЕЛО, Београд, 2024.

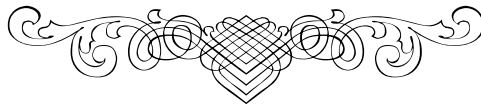

Ова публикација, у целини или у деловима, не сме се умножавати, прештамповати или преносити у било којој форми или било којим средством, без дозволе носиоца ауторских права или издавача, нити може бити на било који други начин или било којим другим средствима дистрибуирана или умножавана без одобрења издавача. Сва права за објављивање ове књиге задржавају носилац ауторског права и издавач, по одредбама Закона о ауторским правима.

ДЕЈАН ТОМИЋ

СРПСКА
БОЖИЋНА
ЧИТАНКА

НАРОДНО ДЕЛО
Београд

КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА
Подгорица

2024

ВЕЛИЧИНА И ВРЕДНОСТ БОЖИЋА

Божић је један од оних празника који се дубоко урежу у срце сваког детета, јер је обавијен, најпре, великом тајном – да се Син Божији оваплотио и постао дете (човек), а затим и богатом традицијом и обичајима, који се разликују од места до места, од села до села, од града до града.

Уз све поменуто, украшен је и зимском идилом, која на посебан начин доприноси његовој лепоти.

Да би човек схватио величину и вредност Божића, заиста мора душом да буде дете, на шта нас упућује и сам Спаситељ, будући да су значење и смисао Божића толико богати, попут најлепше књиге дочаране најразноврснијим илустрацијама.

Марија рађа Христа у пећини, на јаслама од сламе, у присусву старца Јосифа, у друштву пастира, овчица, вола и магарца... Ту је и пој Анђела, сјај звезде, поклоњење мудраца...

Колико је у овој слици само детаља, наизглед тако скромних и једноставних, а заправо је реч о догађају који мења читав ток историје и који у себи носи дубоку тајну и поруку – да Бог заволе свет и да Јединородног Сина Свога посла да га спасе.

Српски народ и његова историја одувек су били везани за Божић. Најлепши обичаји нашег народа уткани су у овај празник. Најлепше песме, приче, бајке, изреке посвећене су управо Божићу.

Српски народ је народ Божића, док је српска колевка увек уз Христову колевку. Наш народ је живео и у сиромаштву и прогонству, али је Божић био и остао његова највећа ризница. У овим тешким временима, позвани смо да Божић дубоко усадимо у своје животе, а то значи да учинимо да се свакога дана у нама рађа Бог, а тамо где се рађа Бог, тамо је истинска радост, мир, благослов и спасење.

Ова читанка која је пред Вама, свакако ће Вам у томе помоћи, особито у одгоју наше деце, која треба да схвате значај и лепоту овог великог празника за спасење целог човечанства. Било би, такође, пожељно да је

поседују и старији, будући да оптерећени проблемима свакодневнице, у њој могу пронаћи одмор за ум и душу.

У Сремским Карловцима, о Успењу 2024.

У радости Божића
Архимандрит др Клеопа (Стефановић),
Настојатељ Манастира Ваведење у
Сремским Карловцима

Свети Николај Охридски и Жички**РОЖДЕСТВО ГОСПОДА И БОГА И СПАСА
НАШЕГ ИСУСА ХРИСТА**

Кад се наврши вријеме посла Бог сина својега јединороднога (Гал. 4,4), да спасе род људски. И кад се испуни девети месец од благовести, коју јави архангел Гаврил Пресветој Деви у Назарету говорећи: радуј се, благодатна ... ево зачећеш и родићеш сина. – У то време изађе заповест од кесара Августа, да се попише сав народ у царевини римској. Сходно тој заповести требаше да свако иде у свој град и тамо се упише. Зато Јосиф Праведни дође с Пресветом Девом у Витлејем, град Давидов, јер обоје беху од царског колена Давидова. Па како се у тај малени град слеже много народа ради пописа, немогаше Јосиф и Марија наћи конака ни у једној кући, због чега се склонише у једну пећину овчарску, где пастири овце своје затвараху. У тој пећини, а у ноћи између суботе и недеље, 25. децембра роди Пресвета Дева Спаситеља света, Господа Исуса Христа. И родивши Га без бола, као што Га је и зачала без греха, од Духа Светога а не од човека, она Га сама пови у ланене пелене, поклонивши Му се као Богу и положи Га у јасле. Потом приђе и праведни Јосиф, и он Му се поклони као божанском плоду девичанске утробе. Тада дођоше и пастири из поља, упућени од ангела Божјег, и поклонилише Му се као Месији и Спаситељу. И чуше пастири мноштво ангела Божјих где поју: слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља (Лк. 2). У то време стигоше и три мудраца с Истока вођени чудесном звездом, са даровима својим: златом, ливаном и измирном, и поклонилише Му се као Цару над царевима, и дариваше Га даровима својим (Мат. 2). Тако дође у свет Онај, чији долазак би проречен од пророка, роди се како би проречено: од Пречисте Деве, у граду Витлејему, од колена Давидова по телу, у време када више не беше у Јерусалиму цара од рода Јудина, него цароваше Ирод туђин. После многих Својих преобраза и наговештења, изасланика и весника, најзад се јави Он, Господар света и Цар над царевима, да изврши дело спасења људског, које не могаху извршити слуге Његове. Њему нека је вечна слава и хвала. Амин.

Из љубави жарке Ти се с неба спусти,
Из вечн е красоте у ругобу муке,
Из вечне светлости у мрак злобни, густ.

Дављеним у греху пружи свете руке
Зачуди се небо, земља затресе се:
Добро дош'о Христе! Људи радујте се!

Из љубави жарке, којом свет сотвори
К'о роб се понизи, да робље одрешиш,
Да обновиш кућу што Адам разори,
Да мрачне просветиш, грешне да разрешиш.
Љубав не зна страха нити понижења
Добро дош'о Христе, Владико спасења.

Из љубави жарке, Царе свих красота,
Ти остави блесак красних херувима,
У пећину сиђе људскога живота
С буктињом и миром очајним људима.
Устраши се земља: како да Т' одржи?
Добро дош'о Христе, Тебе небо држи!

Девица прекрасна давно Ти се нада,
Земља Ти ју диже' да се кроз њу спустиш
С високог престола, из небесног града,
Да донесеш здравље, грехе да отпустиш.
О девице света кадилнице златна,
Слава ти и хвала, мати благодатна!

Епископ Николај, *Охридски њролої.*
„Глас Цркве“, Ваљево 1991.

Епископ Нишки Јован

РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО

Небо је у Христу дало човеку нешто највеће и најдрагоценије. Рођење Христово на земљи је најсветлија појава и највећи догађај у животу и у историји не једнога или више народа но човечанства.

Христос је оличење свега онога што човек непрестано тражи на земљи, у философији и науци, за бољи смисао живота и среће и кроз толике периоде својег трајања... Христово име садржи одгонетку за све што буни човека... Да све загонетке и неразрешиве проблеме у погледу његова опредељења на земљи...

Христос се родио да озари Светлошћу Божанскога Разума богате и сиромашне, велике и мале, старе и младе, знатне и унижене. За све се родио Христос. Свима он пружа на дан Свога Рођења велику милост. Он се родио ради нашега спасења. Научио нас како ћемо се снаћи у свима приликама земаљскога живота.

Ничија уста нису тако зборила као Христова... И нико од живих, од како се земља оку сунца окреће, није оваплотио више правде и љубави у животу својем од Христа, чије су рођење поздравили и небо и земља...

Христос на земљи значи Бог у човеку. И то у најпотпунијем смислу речи. Тајна пред којом стоје задивљени подједнако и небо и земља... Да би се могао уздићи човек требало је да се спусти Бог... Да се роди Богочовек... Овде је извор љубави. А љубав све може. И овој тајни она разлама печате и ми је примамо као разјашњење и могућу пред Оним који је сав – свемоћ...

Предмет науке Христове је срце човеково. Он препорађа човека да би препородио човечанство. Препородити човечанство на овом темељу значи засновати један бољи свет, један бољи живот међу људима са више, са несравњено више мира и среће него што данас има међу њима. Нема ли тога значи да ми нисмо пришли Христу нити послушали савет Његов. Ми се дакле можемо радовати дану рођења Христова само у колико смо Христа као дар неба примили. Или друкче: да само, голо име хришћанин савршено ништа не значи. Веће ироније не може бити од оне не бити са Христом и не прихватити мисао Његову, а радовати се дану Рођења Његова! Откуд онда радост? Није ли она непојмљива и несвесна.

Живот беспутан са грубостима и страстима, у коме тријумфују сплетка и лаж, грабеж и освета – живот без Христа. И обрнуто: човек се приближује Христу а кроз њега Богу, када живи у поштењу, чедности, љубави и бољећивости према слабим и немоћним.

Ко дакле не може да осети струју тих осећања и да изазове преставе о витлејемској звезди и ноћи, када су хумке клицање Цару Правде и Љубави; ко се о дану Рођења Христова не може да радује слично радости ангела небеских и простосрдчних пастира витлејемских и учених мудраца источних – тај не може да позна и осети које души даје светли празник Христово Рождества.

Треба детињски волети и детињски блажен бити... Разум? ... Треба га нагнати у равнотежу са облашћу срца која преставља целу другу половину моралног организма човекова. Сметене, често и мрачне, путеве разума ми морамо да осветљујемо снагом вере и осећања и непомућене нематеријалне среће. Ту снагу даје следбеницима Својим Он, Божански Спасилац света – Христос.

Прожимани оваквим осећањима ми поздрављамо: Христос се роди! –

Нишка духовна слиража. Ниш 5. јануара 1939.

Ј. Михајлович

ПОЗДРАВ на Дан Христовог Рождества

Небо! Земља! Сад с' затресе!
Нек' с' чује тутња глас!
Родијо се А г н е ц в јасли
На радостни нам час!

Избавитељ целог Рода
Данас лежи на земљи
У пешцери на сред' поља
Тако себе он јави.

Из влудине тад' затруди
С л а в а в о в и ш њ и х Б о г у
Лире глас нас пробуди
Гди пастири сад строју.

О, пресрећни Роде Србски!
Подиж' данас к Небу глас,
Пак ти Музу сад замоли
Нек т' устроји лире стас.

Те попјевај велегласно
Нек с' разлеже громки глас
Од све стран е нек ти ехо,
Дола данас даје бас.

Мали, велик' нека спеши,
Богу жртву приноси,
Нека сваки данас тежи
Да му песму подноси.

*Пешићанско-будимски скорописца (Courier).
Пешта, четвртак, 23. декемврија 1843.*

Манојло Грбић

БЕСЈЕДА НА БОЖИЋ

Мир Божји, Христос се роди!

Честити зборе српски! Знам, да очекујете по обичају, не ћу ли вам прочитати сада архипастирски поздрав нашег опште поштованог владике, преосвештеног Теофана. Тај поздрав изостао је на ову годину. Преосвештене наше владике, заједно са народним заступницима на скупу су данас народноме, као што нам је познато, да бирају врховног старјешину светој нашој цркви православној, и душевној заједници – школи нашој српској. Па с тога нека ми је овдје дозвољено, честити зборе, да замијеним данас светога владикау а и нашег отсутнога свештеника, те да вас свијех с реда овако многобројне сакупљене, а у овој нашој красној богомиљи, поздравим са нашијем лијепим поздравом : „*Мир Божији, Христос се роди!*“

Да браћо моја српска, нема човјека на овоме широком свијету, који није доживио у своме вијеку и свечанијех и веселијех дана, као и обратно опет тужнијех и страшнијех. Таки је живот људски. Радост и жалост, здравље и болест, живот и смрт – све се то диже и спушта, гега и претеже, као она весела младеж наша на покладној гегалици. Па као што поједини људи имају такe дане, који им касније дуго и дуго, а по неки пут васцијелoга вијека, лебде пред очима као неки живи споменици, ја радости, ја жалости – такe дане од споменика дижемо цијела породица поједина; доживе цио народ један; шта више, доживе много и много народа уједно.

И заиста таки је дан, не за једног човјека – не за једну породицу – не ни за један народ, него за много и много народа, различитијех и по крви и по боји, и по имену и по језику, и по тијелу и по души – велим таки је дан од спомена, дан рођења нашег Спаситеља, и јединородног Сина и Слова Божјега, Исуса Христа, или да вам речем најкраће – таки је дан Божић. Мила мајка наша, света црква православна, појимујући величанство и узвишеност данашњег веселoга празника, спрема нас још од Св. Ваведeњ а Богородичина, дакле за пунијех пет недјеља у напријед, за данашњу славу своју, а са красноm пјесмом првогласном:

„*Христос се рађа, – славиће ѿа! Христос с небеса, – срећајиће ѿа! Христос на земљи, – радујиће се!*“ (Катавасија божићна). А на пет дана прије самога празника, као да нас мајка опере и обуче за велики празник пјева нам: „*Сунце, моје заходи, иде да сине из дјевојачкој облака, и да обасја све*

ишо је ишо од сунца. Похићимо да га срећемо чистим очима и чистим дјелима, и ирићемимо се душом, да иримимо сад онога који к својима иде чудним роћењем, да би нас, који смо се удаљили од животога рајскога, оиди к њему враћимо, и за шо се роду људском за љубав рађа у Вишле јему“ (Стихира на вечерње, нећељи пред Божићем).

И ако на коју данашњу црквену пјесму само мало пажљивије посмотримо, оно нам одмах излази пред очи величанствена слика данашњег празника. Па је ли збиља данашњи празник тако важан, тако велик, како оно рече анђео витлејемским пастирима: „Ево вам јављам радоси велику, која ће бићи свима људима!“

А како да није, честити зборе хришћански. Та данашњим даном започета је нова историја свјетска! Данашњим даном учињен је неизречени преврат у догађајима свију народа на овоме свијету. Од данашњег дана започели су људи друкчије мислити, друкчије осјећати, па друкчије и радити, јер „Роћење ивоје, Христие Боже наши, обасја свијет видјелом разума: јер о њему оне, које звијездама служе, звијезда научи, да се клањају ишеди, Сунцу Правде, и да ишеде иознаду с висине ишоока, Госиоде, слава ишеди“ (Тропар на Божић).

А како се то догоди? Од сироте али побожне дјевојке – у пустој пећини, а међу заробљенијем и непросвјетљенијем народом – роди се нејако дјетешце; брижна мајка замотава га у своје скуте и рукаве, и полијеже га у марвене јасле, али ни на меке дуње, ни на узглавнице, ни на свилу, ни на скупу кадиву, – него на пребрата е сламње огризине, које ни марва појести не могаше.

И то нејако дијете расте и нарасте у пркос свима сметњама и неприликама, које га среташе од његовог дјетињства. И тај израсли Богочовјек проговори духом Божјим, те без оружја и без силе потресе, преврну, разори и освоји највеће људске царевине, припитоми и шљуби дивље народе; укроти тиране и крвопије људске; задахну душе смртнијех људи божанственим истинама, какве дотле ни највећи мудраци не познадоше – јер сам рече: „Дух је Госиодњи на мени; зашо ме иомаза да исцијелим скршене у срцу; да иројовиједам заробљенима да ће се оидиушићи, и слијейима да ће ироледати; да оидиушим сужње; и да иројовиједам иодину Госиодњу“.

Па није ли ово, поштовани зборе, заиста Божје дјело? Није ли ово невидима рука Божја, која је напунија овај красни свијет Божји свакојакијем земаљским добрима, – па „Егда пријде кончиналѣта“ – увиђе иста та милост Божја, да је човјек – тај најљепши створ – сазрио за примање и вјечних истина, и с тога посла „великога савјета ангела“, да разаждене таму глупости и незнања, која је човјека понизила била и ниже од нијемих скотова, а да „обасја свијет видјелом разума“, које ће га напунити и духовнима добротинствима.

Овако, браћо, изгледа узвишени данашњи празник, кад замислимо шта он вриједи по цио род хришћански. А да се запитамо ми Србљи, шта ли нама вриједи овај празник наш, и као члановима људства и као члановима велике цркве хришћанске? Да ли смо ми схватили и разумјели значење и узвишеност овога празника, или је то и нама Србљима, као многим и многим само дан, као и сваки други дан?

Ја нагласих у почетку, да нема човјека, који није доживио и веселе и жалосне дане; па и ми Србљи, браћо, као народ, кад се обазремо на своју прошлост, имадијасмо заиста и веселијех, а богме и горкијех дана. Било је вријеме, кад је Србин срећан био – кад је и Србин царевао. Било је вријеме кад је српска држава умивала своје лице на три велика Јевропска мора, а народ се наш и данас сјећа среће своје, кад благосиља у пјесми свету кућу Немањину, што но Србину кроз пунијех 200 година отхрањивала и давала ваљане учитеље и просвјетитеље, и јуначке краљеве и цареве. С тога и данас вели Србин за ту кућу:

Што носили све им св'јетло било,
Што родили све им свето било!!

Па као што иза лијепа дана дође бура и непогода – као што иза топлога љета и љепе јесени настане студена зима, тако су и нама Србљима иза срећнијех дана дошли и несрећни. Настали су дани муке и невоље. Настало је вријеме гдје је Србин пропиштао у ланцима тешким, као сузањ силе и бјеснила; настало је доба, кад је Србин остављати морао: дом, огњиште, мал свој цијели, па бјежати с тужним срцем у свијет бјели, или се верати по врлетима и по гудурама, не бојећи се међеда ни вука „тек с Турчином да близо није!“ – А како бијаше са вјером прађедовском и са олтаром Светитеља Саве? Остадоше ли на миру оне красне и силне цркве и манастири српски „наших славних цара задужбине?“ Еј туго наша! Не оста у стотинама и опет по толико ни камен на камену, јер: „Мјесто цркве и храмова сјајних, што но Србљи Богу подизали, студен камен у пећини хладној, бјеше олтар српских молитава!“ Јер: „Олтар му је пањ у гори, а икона небо са звијездама; крст му рука, а петрахил струка!“

Да браћо! Неста краснијех цркава и светијех манастира. Неста патријара и владика, свештеника и учитеља, и опет се одржа вјера православна. Па ко је одржа, да се запитамо? Одржа је, честити зборе, српски Божић и остале наше и српске и хришћанске светковине. Сви хришћани славе Божић и радују се томе празнику, али не вјерујем да има под сунцем народа, којем је божићна слава тако узвишена и величанствена – тако мила и драга – тако прионула за кућу и за живот народни, као што је нама Србљима. Та

Србин је славио свој Божић и у најтежим невољама и мукама и без цркве и без свештеника. Па и данас још толике и толике хиљаде браће наше не видјеше свете литурђије, не чуше Божићнијех пјесама – али ипак славе они свој у својим кућама, гдје весели домаћин, вршећи наше дивне обичаје, служи домаћу литурђију, а без петрајиља и без одежде златоткане.

Тако је заиста! Као што смо ми јуче свршили вечерње молитве, отпојали дивне пјесме у славу Божића – па се на крају састали око запаљене воштанице, те отпјевали веселу пјесму „Рождество твоје“ – тако је исто Србин, и гдје има и гдје нема цркве и свештеника, одслужио своју домаћу вечерњу, сакупивши сву своју „домаћу цркву“ око унесеног бадњака. А брат Црногорац сјећајући се јада и весеља, кад наздравља бадњаку, поручује по диму његову: *нека каже жаркоме сунцу, кад се с њиме сасијане сјуијра: „да се и оно у својој борби са њомрчином, сваке ноћи одмара, а Црна Гора нијда!“* („Српска Зора“, Беч 1879, страна 143).

Као што сам ја синоћ, као свештеник Божјега олтару свршио вечерње обреде по правилима цркве православне – исто је тако свршио и сваки срећни домаћин обреде своје домаће цркве, уносећи сламу витлејемску, гдје је весело пијукање раздрагане дјеце замијенило саме анђеле и њихову веселу пјесму: „Слава во вишњих Богу“.

Као што смо ми јутрос прије зоре и бијела дана запојали овдје: „С нама је Бої, разумише народи и њокорише се, чујше до краја земље, јер је с нама Бої!“ – тако је и овај брат, гдје нема цркве, поранио и Богу се помолио, па посвршавао стотину лијепијех обичаја, из којијех проговара дивна свијест и хришћанска и народна.

Па најпослије, браћо, као што су нас позвала четири милогласна звона, са ове наше дивне богомоље, на свету литурђију – слично је томе и кубура положајникова огласила и оном Србину, који звона још од Косова чуо није, да је освануло свијетло рођење Спаситељево – и на тај глас излази „домаћи владика“, те срета свога најмилијег госта са краснијем поздравом: „Мир Божји, Христос се роди!“ А вриједна домаћица посипљући положајника житом различнијем, моли се у себи тајно: дај Боже драги, и догодине из своје житнице захитала жито, па миле госте и посипала и дочекивала њиме, а све у своме дому и за столом својијем, јер: „тешко кући, у коју се људи не свраћају, ондје није ни куће ни људи!“

И што бих вам ја више ређао наше домаће светиње, кад и без тога знамо, да је Србину Божић најсвечанији дан, да су Србину сви свеци – свеци, али Божић је и над свецима светац, јер: „нема свеца без Божића!“

Па и ово што наведох, поштовани зборе, не наведох да нас увјеравам, како је нама важна слава Божићна – не, с тога, јер ви то знате и без мно-го казивања, него ја ово рекох само с тога, да вам живље предочим ово

тешко искушавање – онај безобразни нападај на нашу народну свијест, и на нашу прађедовску вјеру, кад нас оно прошлога прољећа – онај црни „злодух“, што се је до сада по толико пута напио крви наше; што но не трпи бољега од себе; што но му је света вјера наша од памтивјека трун у око, а кост у грлу – велим кад нас тај злодух *нейозван йозвао*, не бојећи се Бога и не стидећи се свјеснијех људи: да преврнемо вјером прађедовском, јер је лажна и шизматичка; да прекопамо гробове својијех отаца, па да им пепео наново крстимо; да своје српске светитеље и просвјетитеље прогласимо као невјернике – и знате шта још браћо? ништа више, већ да изнесемо из нашијех кућа и бадњак и сламу, да бацимо и чесницу и василицу; да потрнемо на вјекове божићну воштаницу, да преврнемо стари и красни данашњи поздрав: „Мир Божји!...“

Али слава во вишњи Богу и живој свијести и народа и учитеља народних, искушавање је то мимоишло народ наш за свагда ако Бог да! Не познаше овце гласа „најамникова“, па и не пођоше за њим. Ево нас и опет у нашој светињи и црквеној и домаћој, где стеремо сламу витлејемску, гдје трнемо божићну свијећу, гдје појемо на своме старинском језику, а из посвећенијех књига цркве наше, исписанијех писмом својим рођенијем!!

Ево нас, браћо, најпослије, гдје се здравимо данас не са непристојнијем „мој наклон“, не са лажнијем „љубим руке“, не са папиштанскијем „Ваљен Исус и Марија“, већ се ми здравимо данас са онијем лијепојем народнијем и баш српскијем поздравом: „Мир Божји, Христос се роди!“

Са ово неколико ријечи, браћо, ето сам покушао, да вам предочим велико значење данашњега празника по нас, и у колико смо ми хришћани и у колико смо Србљи. Па увјеривши се о његовој великој важности, ајте браћо, да се закунемо ево овако сабрани пред олтаром Свевишњега, да нећемо гори бити од нашијех славијех ђедова и прађедова! Они нам тешком муком, дајући и црно иза ноката, подигоше ову нашу лијепу богомољу, само да се ми, потомци њихови, имамо гдје Богу драгом помолити; само да ми имамо гдје Божић свој славити. А сви знамо како је ђедовима нашим, баш овдје у Карловцу мучно било бити и хришћанима и Србљима. Нема ни сто година још, како овдје ни цркве не бијаше, већ се стари наши мољаху кријући по својим собама и по подрумима, као оно први хришћани за првијех вијекова. Нема ни сто година још, како овдје ни мртве кости српске не смједоше имати вјечнога починка, а у црној земљи, коју је Србин толико пута, крвљу својом нагопио. Знајте, дјецо моја мила, да се прађедови наши, кад би их смрт стигла, не смједоше овдје сахранити, него њихова мртва тјелеса одвози родбина и то кријући и по ноћи, у најближе српске парохије: у Тушиловић или у Требињу, и тамо их сахранише, што свједоче оне многе надгробне плоче у тамошњијем светијем црквама! Знајте, дјецо, узданице

наша драга, да је било вријеме, и то једва прије сто година, да у овај град не смједо ући српски свештеник, јер је то забрањивао царски генерал, заповједник овога града! Знајмо сви и сјећајмо се, да је баш овдје у Карловцу прије сто и тријесет година на мукама испјехнуо своју душу жумберачки свештеник Петар Прушевић, а само за то, што не хтједо погазити и преврнути вјере наша православн е! Па ни у самртнијем мукама не дадоше му православног свештеника, да га причести и за онај свијет спреми. Па ни у самртнијем мукама не хтједоше му скинути тешкијех окова са руку и ногу, већ онако окован Богу душу даде.

Нећу више ређати овакијех невоља, да не помутим данашње весеље наше, а ова два три тужна примјера наведох само с тога: да вам докажем, колико је нама лакше бити и Србљин и хришћанин; да вам напоменем како наши стари претци сваке муке и сваке невоље подносише, па опет не затрјеше божићне славе и божићнијех обичаја. С тога рекох, браћо, ајте, да завјештамо данас, е не ћемо бити гори од њих, него још чвршћи и бољи, као што су они и жељели по оној нашој ријечи: „да буде од сваког бољи, а од својијех синова гори!“

А ти омладино наша мила, на којој ће све ово остати, кад ми једном, наши родитељи, заклопимо очи за ва вјек, добро памти ове моје ријечи! Будите и ви, драга наша дјецо, кад нарастете и хришћани и Србљи, па и бољи од нас, родитеља вашијех, јер ми само о томе радимо, како ће и вама боље бити, него што је нама данас! Веселите се, мила дјецо, и пјевајте данас веселе пјесме божићне, јер ви се имате чему радовати! Добро памтите ове наше лијепе обичаје, па кад отац или мајка утрне данас божићну свијећу, а ви приђите, па ону свијећу лијепо пољуби те! А нећу вам казати, зашто да је пољубите, јер ми старији то знамо, а вама ће се то казати, кад нарастете па размислите, и само!!

Овако, браћо, радећи, овако Божић свој славећи, ми ћемо се код Бога радовати. Ми ћемо заслужити поштовање од паметнога свијета, а противницима и вјере и народности наше пјеваћемо сваке године а све веселије и гласније: „С нама је Бої, разумиће народи и њокориће се, јер је с нама Бої, а од сїраха вашеї ниїи ћемо се ѡреїасїи, ниїи се смесїи, јер је с нама Бої!“ Амин.

Глас исїине. У Новом Саду, 31. децембра 1886.

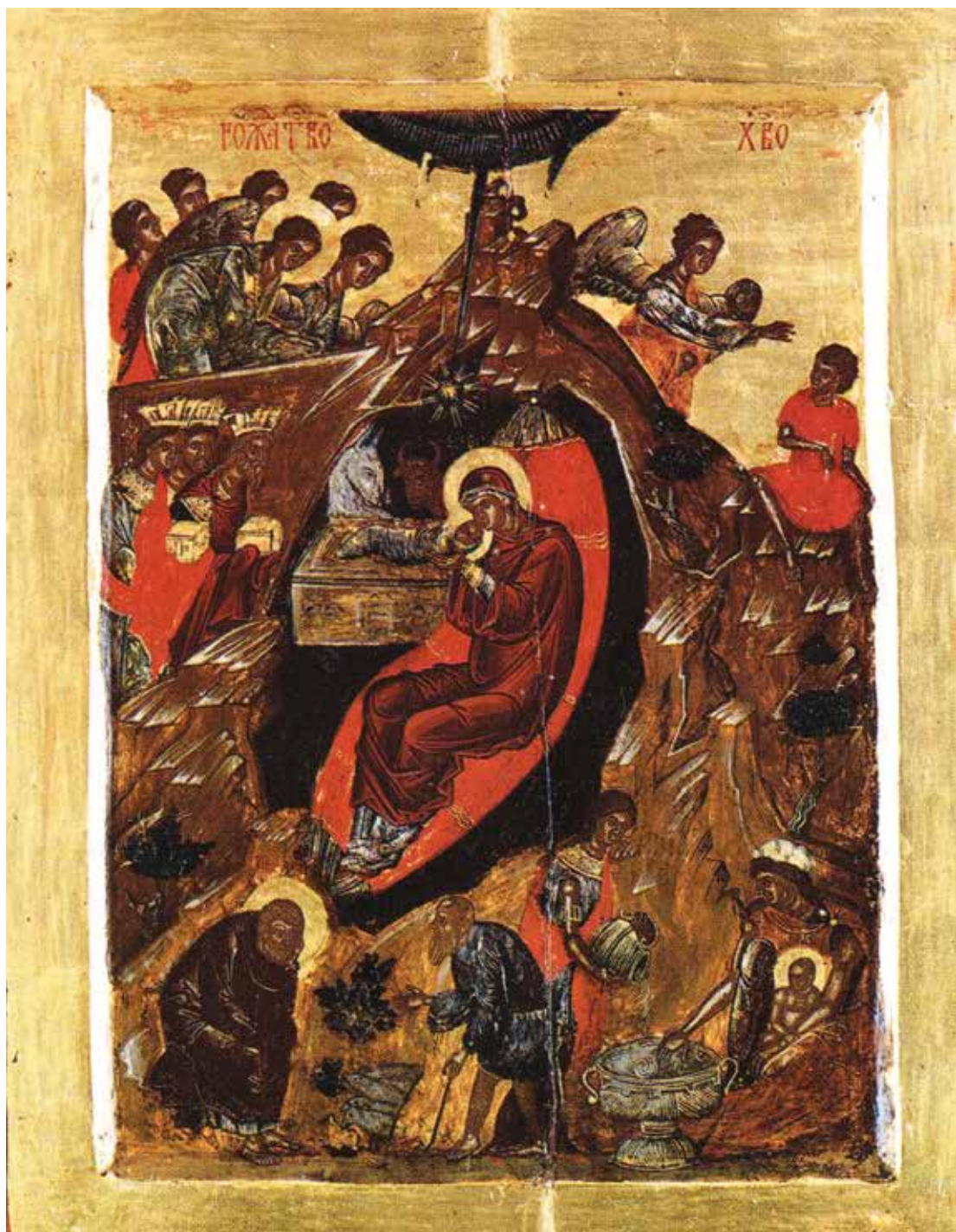

Милета Јакшић

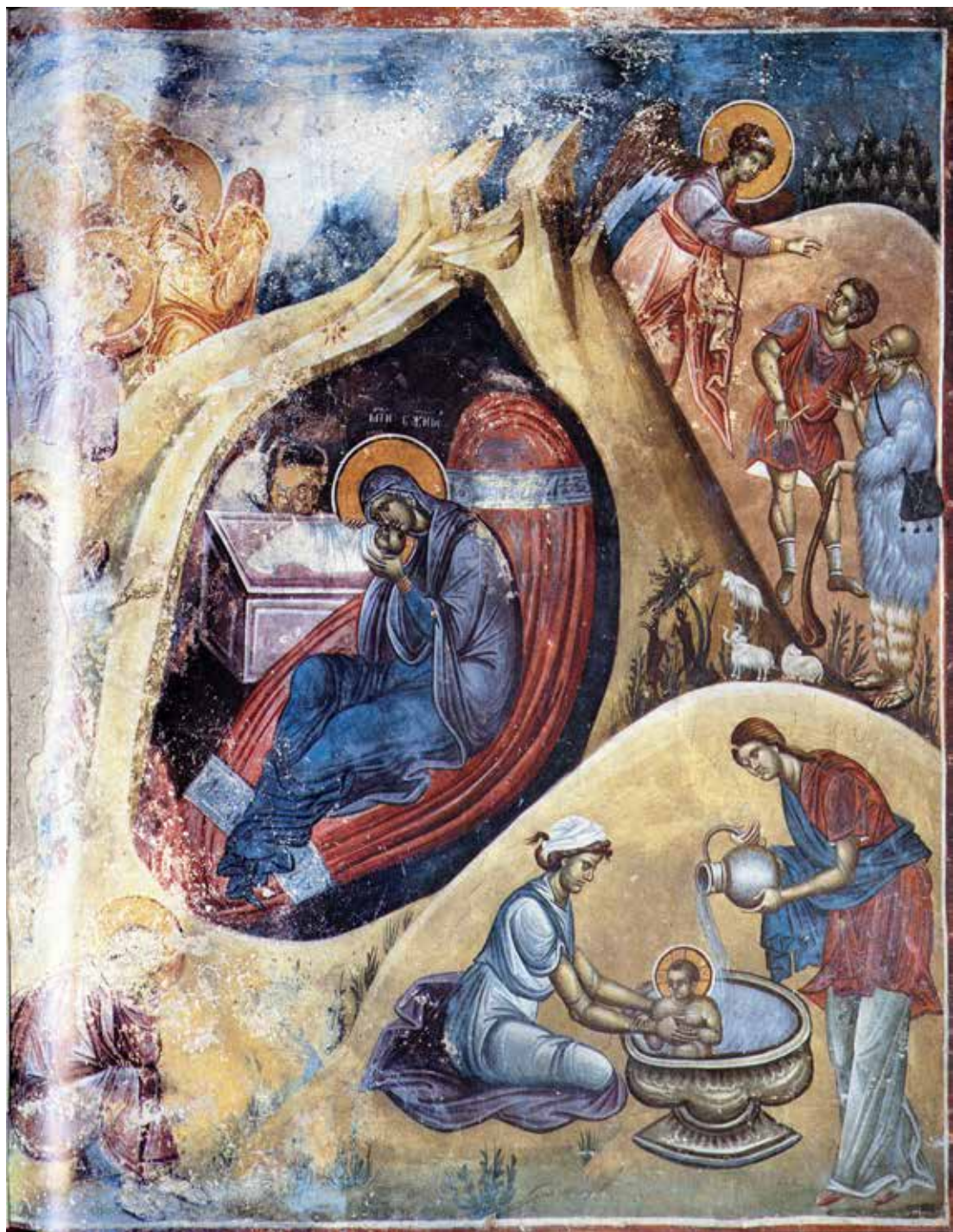
НЕБЕСНИ ГОСТ

Ноћ је. Још дрема земља у мраку,
Ал небо пламти у чудном сјају,
Млечни пут гори, па се повија
Ко сјајна стаза к земљином крају,
А по њој звуком песме далеке
Под царским знаком звездана венца
Анђели прате детенце свето
Малога Бога, Христа младенца.
Песма се ближи... пастири слукте –
С Истока букте
Водиље звезде пламени зраци,
Народ се буни, Сијон комеша,
За звездом хитно иду мудраци.
Страхује земља, јер Бога слути.
Слама се злати, вертеп се блиста
Даре спремају волсви, пастири,
Матерње крило девојка чиста.
Ко бурни вал се народ гомила,
Тамо где светли колиба проста.
Па ничке пада, диви се, неми,
Гледећ у чуду небесног госта.
Он у радости руке му пружа,
Загрљај његов од света шири,
Свет у се прима
Да га збратими, да га измири,
А под вертепом умире звезда
И глас ко гром по народу ходи:
„Радуј се земљо, сунце се рађа,
Христос се роди, Христос се роди!“

Зограф Георгије Митрофановић (1550–1630), *Христово рођење*, икона, темпера на дасци, Хиландар, ризница, око 1618. (Слободан Милеуснић, *Хиландар*. Прометеј – Православна реч, Нови Сад 1998)

*Christ's Nativity, fresco, 1313/14, south wall of the nave, King's church.
(Sima Ćirković / Vojislav Korać / Gordana Babić, Studenica Monastery: Branislav Strugar,
photographer. Jugoslovenska revija, Beograd 1986)*

СЛОВО НА БОЖИЋ^{*)}

Христос се роди,
Да свет препороди.

Драоци рода људскога, насељени од Бога, створитеља свога, у дивној башти земаљској, што се зваше рај, живеше сретно у безазлености својој. Али наведени злим духом, сатаном, преступише заповест Божију, те како грешници изгубише рај свој. Грех њихов прешао је и на цело потомство њихово. Но милостиви Бог из сажалења према грешном човечанству обећао му је послати спаситеља, Месију, који ће га очистити од тог праотачког греха, који ће преродити грешни род људски. Рођење тога Богом обећаног Месије прославља данас наша света црква православна.

Да би могли оценити велики значај данашњег празника хришћанског, ваља да се обазремо, бл. хр., на време и место појављења Месијина, ваља т. ј. да погледамо на прилике, у којима се свет налажаше, кад је сишао на земљу једнородни Син Божији, па да се сетимо земље и народа, у чијој се средини појављује Спаситељ рода људскога, господ наш Исус Христос.

Кад се намножише потомци првих људи на земљи, они временом подигоше више државе по разним пределима земаљским. Државе те не могоше показати нигде сталног и истинитог напретка, и ако су чешће долазиле до велике силе, која се брзо сурвала. Јер народи у њима заборавише на Бога истинога, па се почеше клањати многим лажним боговима својим. Живот друштвени и код напреднијех народа старинских беше основан на неправди: свуда је у многобошким државама човек робовао човеку. Стога старе државе не бише дугога трајања, с тога и најсилније царевине нагло падаше под ударцима каквог великог освајача светског. Но између свију освајача у старо доба најчувенији је народ римски. Све многобошке државе, сви познатији народи у свету потпадоше под тешки јарам вароши Рима. Па и сам изабрани народ божији, Јевреји, због грехова својих против Бога не би кадар да одоле страшној сили римској.

Али народ јеврејски, при свем том што је чешће постајао неверан Богу својему, опет је он међу свима старинским народима био једини, који је сачувао најчистију мисао о једном Богу, па је ту мисао у обетованој земљи својој, Палестини, највише неговао и развијао. С тога се у таквом народу и нашла Пречиста Дева, која се удостојила, да буде мајка

^{*)} Говорио у цркви крагујевачкој један од тамошњих свештеника.